

A Magyar Természetvédők Szövetsége véleménye az 'Összefoglaló Magyarország Helyreállítási és Alkalmazkodási Tervéről' (2020.dec.2-i verzió) c. anyagról

I. Alapvetés

Az MTVSZ által korábban összeállított, Magyarország „zöld” gazdasági szerkezet-változtatásának kívánatos alapelveit¹ figyelembe véve, a hazai gazdasági döntéseknek és köztük az uniós közpénz költési terveknek a következő elvekre kell épülniük:

- elsősorban az emberek biztonságát és elégedettségét szolgáló olyan döntéseket kell hozni, amelyek a szükségletek és nem az igények kielégítésére irányulnak;
- figyelembe kell venni a természeti korlátokat és abszolút értékben csökkenteni az erőforrás-felhasználás szintjét, a hatékonyság helyett az elegendő mennyiségre fókuszálva;
- meg kell erősíteni Magyarország gazdasági függetlenségét, önállóságra való képességét, a helyi szintek ellenállóképességét;
- elő kell segíteni a társadalmi és gazdasági szereplők felelős és erkölcsös viselkedését, a köztük való együttműködés erősödését és a gazdaság demokratizálódását.
- Az elővigyázatosság, a „ne okozz (jelentős) kárt”, az „első a hatékonyság” és „a szennyező fizet” uniós alapelvei, valamint az éghajlatvédelmi költségek címkézése alkalmazandók.

Kidolgozottság, a tervezés folyamata

A Helyreállítási és Alkalmazkodási Tervnek (HAT) a palyazat.gov.hu honlapon 2020. december 2-án társadalmi egyeztetés céljából megjelent “bemutatója” csupán nagyon vázlatos összefoglalást ad a Helyreállítási és Ellenállóképességi / Alkalmazkodási Alap keretében tervezett reformokról és intézkedésekről, messze elmarad az [Európai Bizottság tagállamoknak szóló útmutatójában](#)² és annak a Terv tartalmára vonatkozó mellékletében előírtaktól.

Hiányzik többek között a pénzügyi allokáció, a más programozási eszközökkel és finanszírozási programokkal való szinergiák bemutatása, a Terv várható hatásainak számszerű ismertetése, a mérföldkövek és ütemezés, a megvalósítás és az ellenőrzés

¹ https://mtvsz.hu/uploads/files/MTVSZ_letigenlo_gazdasagert_javaslatok_2020.pdf További híreink: <https://mtvsz.hu/hirek/2020/05/tegyunk-most-az-egeszsegesebb-jovoert-eljott-az-igazsagos-zold-atmenet-ideje> , <https://mtvsz.hu/hirek/2020/05/a-hazai-donteshozokon-mulik-jol-hasznalja-e-magyarorszag-az-eu-nyujtotta-helyreallitas-csomagot> <https://mtvsz.hu/hirek/2020/10/182-szervezet-surgeti-a-kelet-kozep-europai-kormanyfoket-a-meltanyos-zold-helyreallitasert>

² Commission Staff Working Document Guidance to Member States on the RRP (SWD(2021) 12 final, Brussels, 22.1.2021), https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/document_travail_service_part1_v2_en.pdf

tervezett intézményrendszerének körvonalazása. Az összefoglaló csak felületesen jelzi a foglalkoztatási, éghajlatvédelmi és területi kohéziós célokat, a konkrét tervezett intézkedések ismerete nélkül ezek realizálásának megítélése sem lehetséges.

A jelentős károkozás elkerülésének elvét (do no significant harm) pedig nem is említi az összefoglaló. Az összefoglaló terjedelme megegyezik az Európai Bizottság által a Tervek összeállításához készített sablonéval (EC SWD Guidance to MSs on the RRP, Part 2).

Ezért a Helyreállítási és Alkalmazkodási Terv véglegesítése előtt feltétlenül szükségesnek tartjuk **a teljes Terv tervezetének és “stratégiai” környezeti értékelésének közzétételét és szakmai-társadalmi egyeztetésre bocsátását.**

Integrált tervezés, szinergiák

Ahhoz, hogy a Magyarország számára az elkövetkező 7-9 évben rendelkezésre álló fejlesztési források elérjék a kívánt területi kohéziós, társadalmi integrációs, éghajlatvédelmi célokat és a tartós stabilitás érdekében rugalmasan alkalmazkodóképes gazdaságot hozzanak létre, integrált tervezésre van szükség több szempontból.

- A HAT, a Partnerségi Megállapodás, valamint az operatív programok, a vidékfejlesztési források és a hazai költségvetésből finanszírozott **programok, fejlesztések közötti összhang biztosítása**, hogy a tervezett intézkedések ne oltsák ki egymást, hanem egészítsék ki egymást.
- **Területi, térségi húzó hatás, egy-egy adott térség komplex fejlesztése összehangolt eszközökkel.** Az Európai Bizottság is felhívja a figyelmet az [országspecifikus ajánlások](#)³ (9) bekezdésében a “városi és vidéki területek közötti egyenlőtlenségek elmélyülésének már megfigyelt tendenciájára”, amelyet a gazdasági-közegészségügyi válság tovább súlyosbíthat “az eltérő szakosodási minták miatt” megfelelő szakpolitikai válaszintézkedések hiányában. A problémát orvosolhatná, ha a (kis)térségi és országos tervezés iteratív módon történne a koncepcionális szinttől a tervek, programok és intézkedések szintjéig, és a fejlesztéseket is ilyen módon valósítanák meg (hogy pl. a kiképzett munkaerő el is tudjon helyezkedni helyben, ne vándoroljon el – a térség további leszakadását okozva, miközben éppen a térség felzárkóztatása lett volna a cél). Ez az iteratív tervezés már elszalasztott lehetőség, de az LHH települések integrált komplex fejlesztése, a helyi kisközösségek együttműködési lehetőségeinek kiaknázása, a kistelepülési szennyvíz problémakörének megoldására irányuló tervezés ebbe az irányba mutat.
- Miközben az operatív programok erősen beruházás-centrikusak, a Helyreállítási és Alkalmazkodási Tervben bizonyos mértékig tetten érhető a **komplex, integrált megközelítés** a digitális oktatás, a körforgásos gazdaság témakörében, a felsőoktatási reform vonatkozásában. Ennek a szemléletnek a kiterjesztésével érhető el, hogy a **közjó** fejlesztése ne csak járulékos haszonként jelenjen meg, ne csak

³ Az Európai Bizottság ajánlása “A Tanács ajánlása Magyarország 2020. évi nemzeti reformprogramjáról, amelyben véleményezi Magyarország 2020. évi konvergenciaprogramját, COM(2020) 517 final, 2020.5.20., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0517&from=EN>

egyedi magán- vagy állami beruházások történjenek, hanem a szinergiák meghozzák a közjó és a **társadalmi jóllét** gyarapodását. Sajnos a Terv egyeztetésre bocsátott összefoglalójából a konkrét tervezett intézkedések, pénzügyi allokációk és a végrehajtás intézményrendszere nem ismerhetők meg, ezért nem ítéltethető meg, hogy a megvalósítás során mennyire várható a komplex, integrált megközelítés érvényesülése.

Helyzetelemzés, átfogó célok, pénzügyi allokáció

Az összefoglaló elején szereplő megállapítás, mely szerint "a Kormány (...) 2010 után az **ország szuverenitásának és függetlenségének biztosítása** érdekében először a gazdaságot helyezte biztos alapokra" vitatható, hiszen a gazdaság fejlesztésének külföldről bevonzott beruházásokra alapozása, a tranzitforgalom fejlesztése és kiszolgálása és az orosz atomenergiára való támaszkodás éppen a jelzettel **ellentétes** irányba mutat. Az Európai Bizottság 2020. évi országspecifikus ajánlása is megállapítja, hogy "Magyarország kis méretű, nyitott gazdaság, intenzív, határokon átnyúló áruszállítással."

A fenti megállapítások (a gazdaság nyitottságának problémája, a területi egyenlőtlenségek elmélyülése) miatt visszásnak és aránytalannak tartjuk, hogy **a Terv forrásainak** egyharmadát a tranzitforgalmat is kiszolgáló közlekedésfejlesztésre (még ha annak zöldítésére, vasútra terelésére is) kívánják fordítani, míg hét célterület (demográfia, egyetemek, felzárkózó települések, vízgazdálkodás, körforgásos gazdaság, digitalizáció) csak a források felén oszthat. Bár **a program hatékonysága és várható hatása** csak a konkrét tervezett intézkedések és **a hozzájuk rendelt források ismeretében ítéltethető meg**, féltő, hogy ezeken a területeken az alacsony allokáció miatt érdemi változás nem érhető el.

A Terv 9 célterülete a Bizottság országspecifikus ajánlásaiban jelzett területeken igyekszik beavatkozni, bár az ajánlás a zöld és digitális átállásra, mindenekelőtt a tiszta és hatékony energiatermelésre és -felhasználásra helyezi a hangsúlyt, amely itt viszonylag kisebb súllyal szerepel a tervezett allokáció szerint, az erőteljesebb állami szerepvállalás helyett a szolgáltatókra hárítva a felelősséget és a fejlesztések anyagi vonzatát (EKR).

A **természetvédelmi fejlesztések** hiányoznak a tervből, pedig a válságálló helyreállításhoz azokra nagy szükség lenne.

II. Az egyes komponensek elemzése

A. komponens – Demográfia és köznevelés

- Miközben a Terv előirányozza a bölcsődei férőhelyek számának növelését és ezzel munkahelyek létesítését, nem foglalkozik azzal, hogy biztosítsa ezen munkahelyek betöltését megfelelő szakember-kínálattal. Holott számos helyen tér most is vannak üres állások a bölcsődékben, óvodákban, de az alacsony anyagi megbecsültség miatt nem vonzó ez a pálya, nincs, aki betöltse az állásokat. Az EB országspecifikus ajánlása is megállapítja, hogy "A tanárok fizetése az egyik legalacsonyabb az EU-ban." (22. bekezdés) Ha az orvosok vonatkozásában helyet kaphat a Tervben a jövedelmi helyzet rendezése (l. 12-13. o.), akkor a köznevelés vonatkozásában is ki kell térni rá ebben a dokumentumban (is), és fokozni kell a pedagógusok, bölcsődei és óvodai személyzet anyagi megbecsülését.

- A Terv megállapítja, hogy "A köznevelés az egyik legalkalmasabb terep arra, hogy az ökotudatosság beépüljön a felnövekvő generációk gondolkodásába és mindennapi cselekvéseibe." Ehhez nem elegendő az infrastrukturális (energetikai és digitalizációs) fejlesztés. Környezetvédelmi szemléletformálási elemeket és programokat is be kell építeni az oktatási-nevelési programba, önálló tantárgyként (1-4. osztályban újra legyen környezetismeret), valamint az egyes "ágazati" tantárgyakba ágyazva, továbbá tanórán kívüli programként egyaránt, az élménypedagógia módszereit is alkalmazva. Szükséges továbbá környezetbarát óvoda- és iskolakertek létrehozása, erdei iskolai programok működtetése, támogatása.
- A különböző nevelési, képzési, intézményműködtetési, szociális, család- és ifjúságügyi programok tartalmába legyen kötelezően beépítendő a környezeti szemléletformálási elem.

B. komponens – Egyetemek megújítása

- A finanszírozási struktúra megváltoztatása kiszolgáltatja az egyetemeket a rövid távú gazdasági érdekeknek. A szakképzésnek a felsőoktatáshoz kapcsolása a szakképzést nehézkessé teszi (erre alkalmasabbak voltak a rövidebb távú, rugalmasabb OKJ tanfolyamok), ugyanakkor várhatóan a felsőoktatás minőségének és presztízsének romlásához vezet.
- Sajnálatos módon annak, hogy az EB az országspecifikus ajánlásban az állami kutatás megerősítését javasolja, a kormányzat a felsőoktatás finanszírozási struktúraváltásába ágyazva igyekszik eleget tenni. A felsőoktatási intézmények - különösen az egyetemek – a hosszabb távú alkalmazkodást is szolgáló kutatások helyszínei (voltak), ami a rövid távú gazdasági érdekeknek való kiszolgáltatottságot eredményező finanszírozási struktúraváltással ellehetetlenül. Úgy tűnik, mintha a Terv kivenné a hosszabb perspektívájú kutatást az egyetemek kezéből (az eddig független, szakmai szempontok által vezérelt, de állami finanszírozású kutatást felszámolva), és a Nemzeti Laboratóriumok egyelőre ismeretlen struktúrájához rendeli, amelynek szakmaiságát és irányultságát a nagyobb kormányzati befolyás határozhatja meg.
- A fentiek fényében az anyagban nem látszik, hogy a helyreállítást és a felsőoktatás minőségi fejlesztését hogyan szolgálná az az ITM minisztere által 2021. január 29-én bejelentett 1509 milliárd forintnyi uniós forrás allokáció (a teljes hazai RRF kb. negyede), amely erre a B komponensre fordítódna a terv szerint.

C. komponens – Felzárkózó települések

- Tisztázandó, hogy a komponensben tervezett intézkedések (lakásfelújítás, új építés esetében környezetvédelmi szempontok érvényesítése, szociális naperőmű

létesítése stb.) hogyan kapcsolódnak ZIKOP-hoz, VMOP-hoz. Fontos, hogy az intézkedések kiegészítsék egymást.

- Az integrált területi megközelítést elősegítheti: “komplex, foglalkoztathatóságot elősegítő eszközrendszer kialakítása és működtetése” és a helyi munkaerőpiaci igényekhez és adottságokhoz illeszkedő “képzési és foglalkoztatási elemeket ötvöző programok”, beruházások ösztönzése - kérdés, hogy ez hogyan fog megvalósulni, az anyag egyeztetési változatából nem derül ki, így nehezen ítélné meg.
- Fontos és jó a települési önkormányzatok közösség-szervezési feladatának felismerése és segítése (pl. “a szakmai tudással együtt kapcsolatrendszerek településekre vonzása, a helyi kisközösségek együttműködési lehetőségeinek kiaknázása”). Az energiaátmenetben szintén fontos szerepet játszhatnak az önkormányzatok, akár energiahatékonysági beruházások terén az egyéni fogyasztók aggregátoraként (l. “F” pont), akár az energiaközösségekben szerepet vállalva stb.
- Megfelelő konstrukcióval ösztönözni kell az önkormányzati kezelésben lévő épületek energiahatékonysági célú korszerűsítését is.
- 100 szociális naperőmű létesítése: potenciálisan jó kezdeményezés lehet, bár felülről irányított volta kétségeket támaszt. Egyszersmind nem szabad erre korlátozni a létrehozandó/támogatandó energiaközösségek körét. Az (alulról szerveződő és közösségi irányítású & tulajdonú megújuló energiás) energiaközösségek is alkalmasak lehetnek az energiaszegénység kezelésére, de nem szabad erre leszűkíteni ezt az eszközt, sem pedig az energiaszegénység kezelését egyedül erre bízni.
- Az építési beruházások esetében előnyben kell részesíteni a meglévő (lakó- és köz-) épületek felújítását, korszerűsítését és a barnamezős területek használatát.

D. komponens – Vízgazdálkodás

- Az öntözés ill. “a harmadlagos művek vízszállító képességének biztosítása” megvalósításfüggő, túlzott erőltetésük ökológiailag káros. Inkább vízvisszatartó gazdálkodást kellene tervezni és elősegíteni, azaz csak a visszatartott csapadékból öntözni. Ugyanis ahol nincs víz, ott nem lesz miből öntözni, a koncentráltan érkező nagy vizektől pedig nem gyorsan megszabadulni kell, csatornákon gyorsan levezetni, hanem megfelelő területeken visszatartani azokat, későbbi használat céljából. Támogatni kell a területüket árasztás céljából rendelkezésre bocsátó gazdákat is.

E. komponens - Fenntartható zöld közlekedés

- Nehezen értelmezhető és csak igen szűk kontextusban érvényes a bevezető azon megállapítása, mely szerint a “közlekedés amellet, hogy fontos szerepet tölt be a gazdaságban, a társadalom életszínvonalának javulásához is hozzájárul.”
- “Budapest mint Közép-Kelet-Európa áruszállítási csomópontja” közlekedési fejlesztése –e terv törlését javasoljuk. Még ha az környezetbarátabb közlekedési-szállítási módok vonzerejének növelésére irányul is – az ország világgazdasági kitettségének fokozásához járul hozzá. Ráadásul ezek a fejlesztések elsősorban a nemzetközi és átmenő forgalmat szolgálják, miközben az okozott környezeti, egészségi károkat a tagországnak, ill. a közvetlenül érintett (budapesti és agglomerációs) lakosságnak kell elszemnednie, megfizetnie. Ezek a fejlesztés-tervek ellentétesek a válságálló helyreállítással, és azzal is, hogy az ország gazdasági függetlensége a kívánatos fejlesztési irány, amelyhez az ország önellátásra való képességének, a helyi szintek válságálló önrendelkezésének és önfejlesztő képességének erősítése lenne szükséges.

F. komponens – Energetika (zöld átállás)

“Három fő reformterület tartozik ide: A villamosenergia-rendszer rugalmasságát növelő és az időjárásfüggő megújuló alapú áramtermelés integrációját elősegítő fejlesztések támogatása, az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer bevezetése, és a lakossági megújulóenergia-beruházások elősegítése.”

- Miért csak az energiaszektorra fókuszál a zöld átállás? Hiányoznak a természetvédelmi fejlesztések. Továbbá meg kell teremteni a Helyreállítási Terv, a ZIKOP, VMOP és a VINOP összhangját a támogatandó energetikai beruházások terén.
- A megújuló alapú áramtermelésben a **szélenergiának**⁴ is az ország potenciáljának megfelelő arányú részt kell kapnia, az **energiamix** ilyen irányú **diverzifikálását**, szélenergia hasznosítására irányuló beruházásokat is támogatni kell, a jogi környezetet ennek megfelelően alakítani.
- Az EB országspecifikus jelentése megállapítja: “A lakóingatlanok energiahatékonysága jelenleg alacsony, ami szintén hozzájárul a légszennyezéshez. A levegőminőségi előírások folyamatos megsértése súlyos egészségügyi és környezeti következményekkel jár.” (26. bekezdés)
- Ennek kapcsán: Az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer bevezetése hasznos lehet ugyan, de nem egyetlen és kizárólagos eszköze a lakossági épület-energiahatékonysági beruházások előmozdításának, mert a teljes problémakört nem oldja meg, nem alkalmas a törvényben vállalt 2050-es klímasemlegesség eléréséhez szükséges évi 130 ezer lakás komplex energetikai korszerűsítését előmozdítani.

---

⁴ Lásd erről többek között: Szélenergia a 21. Században - és Magyarországon. Energiaklub, 2020.
https://energiaklub.hu/files/study/Energiaklub_Sz%C3%A9lenergia%20a%2021.%20sz%C3%A1zadban_2.pdf

Épület- és fogyasztótípusonként differenciált ösztönző rendszer kidolgozása és a helyreállítási terv általi támogatása indokolt, amelyben az - egyébként az államnak gazdaságilag is megtérülő - **vissza nem térítendő támogatások (ajánlott 30-40%)** és a pályázóknak ingyenes **egyablakos szaktanácsadás** (pl. országos energetikusi tanácsadói hálózat fejlesztése és a pályázók általi igénybevétele által) egyaránt helyet kell, hogy kapjon⁵.

- Az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer működését elősegítendő, az **önkormányzatokat ösztönözni kell és fel kell készíteni**, támogatni és alkalmassá tenni arra, hogy az egyedi fogyasztó családi házakat összeszervezhessék, és összefogva képviselhessék az energiaszolgáltatók felé, a felújítási-korszerűsítési igények összegyűjtése és a beruházások koordinált tervezése és kivitelezése érdekében (**aggregátor szerep**).
- A lakosság energiatudatosságának növekedése a rezsicsökkentés, a mesterségesen alacsonyan tartott energiaárak mellett okosmérők hatására sem várható. A rezsiköltségek tartós csökkentése érdekében **az energiahatékonysági és -megtakarítási beruházások diverz eszközökkel történő elősegítése** szükséges (l. fent). A rezsicsökkentést ezzel párhuzamosan pedig indokolt átalakítani úgy, hogy az célzottan csak a rászoruló, energiaszegénységben élőkre szabott azaz szociális alapon differenciáló, átmeneti állami beavatkozás legyen.
- Szükséges továbbá lakossági **energiatudatossági szemléletformáló programok** támogatása.
- **A napelemes rendszerek és a fűtés elektrifikációjának összekapcsolása nem indokolt**, hiszen a napelemekkel való áramtermelés és fűtési igény mind napi, mind szezonális szinten elválik egymástól, így minimális a napelemmel történő saját fűtési fogyasztás, az áram nagy része betáplálásra kerül a hálózatba. Az éves szaldó kivezetésével a támogatottnak sem fogja megérni a nyáron termelt áram árának kétszereséért visszavásárolható árammal télen fűteni. A fenti okokból a fűtési szezonban vételezett áramban a megújuló részarány alacsonyabb az átlagosnál, a fűtés elektrifikációjával a szén-dioxid kibocsátás általában nem csökken, gyakran még gázfűtésről való átállás esetén sem. (Lásd primer energia átalakítási tényezők⁶: elektromos áram: 2,5 (csúcson kívül: 1,8); földgáz: 1; tűzifa: 0,6).

Az elektromos fűtés nem hatékony, támogatása felülvizsgálandó. A fa- és szénfűtés kiváltása esetén vitathatatlanul csökken a légszennyezés, de a klímavédelmi célú beruházásnak nem tekinthető. A lakossági fűtési rendszerek környezet- és klímatudatos átalakítása érdekében sokkal inkább a **hőszivattyús** rendszerek telepítésének támogatása indokolt, amennyiben az épületek hőigényét már minimalizálták. Az energiaszegénység elleni küzdelemben a fűtés elektrifikációja nem költséghatékony és klímavédelmi hatása is elenyésző.

⁵ Lásd erről a Magyar Energiahatékonysági Intézet friss tanulmányát: Hazai felújítási hullám - A magyarországi lakóépület-állomány energiahatékonysági korszerűsítésében rejlő lehetőségek, egyes támogatási eszközök széles körű hatásainak vizsgálata

http://mehi.hu/sites/default/files/mehi_hazai_felujitasi_hullam_tanulmany_2021.pdf

⁶ Lásd: 7/2006. (V. 24.) TNM rendelet az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról - V.1. táblázat: Primer energia átalakítási tényezők

- Nem egyértelmű, csak a részletes tervből derülhetne ki, hogy mit takarnak a széndioxid-mentes villamosenergia-termelés arányának növelése és a villamosenergia-rendszer rugalmasságát növelő fejlesztések. Amennyiben ezek akár Paks II. megvalósításának előmozdítására is irányulhatnak, az mint helyreállítási szempontból, mind energiastratégiai hibás irány⁷ (bár ezt nem a HAT, hanem a NEKT és az NTFS hivatott kezelni).

G. komponens - Átállás a körforgásos gazdaságra

- A “körforgásos gazdaság” koncepcióját nem szabad a hulladék- és szennyvízkezelésre szűkíteni, hanem eredeti értelmében, **az anyagfelhasználás minimalizálására és az anyag- és energiahatékony, hulladékszegény termelés-fogyasztásra irányuló innováció és korszerűsítés ösztönzésétől kezdeni és arra alapozni, hulladékmegelőzéssel, szemléletformálással, a komposztálás, az újrafelhasználás (betétdíjas rendszerek) és az anyagában történő újrahasznosítás ösztönzésével kiegészítve.**

Helyes megvalósítás esetén “a hulladék lerakásának és elégetésének pénzügyi ellenőrzése és korlátozása, a szelektív gyűjtés és ételadományozás ösztönzése, a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerek (EPR) javítása, a hulladékról szóló vállalati jelentések ösztönzése, a hulladékképződés megelőzését szolgáló és újrahasználatra előkészítő technológiák támogatása (...) kapcsolódó szemléletformálással” elmozdulást hozhat ebbe az irányba. Az “a hulladékban rejlő energia felhasználása” kifejezésben ugyanakkora hulladékégetés támogatása rejlik, miközben az - technológiától függetlenül - egységesen kerülendő, környezetterhelő és gazdaságtalan eljárás⁸. A megelőzés, újrafelhasználás, anyagában újrahasznosítás előbbre van a hierarchiában és az EU ajánlásokban is, a helyreállítási tervben ezeket kell uniós közpénzekkel támogatni.

- Örvendetes, hogy a program - felmérés és átgondolt tervezés útján - kezelni kívánja a 2000 lakosnál kisebb települések szennyvíz problémáját. A 2000 LE alatti települések esetében üdvözljük a szennyvíz probléma megoldására irányuló megközelítést, amely lehetővé teszi “a helyi adottságoknak megfelelő megoldás kivitelezése, megvalósítása (hozzávetőleg 750 település esetén)”... és a természetközeli megoldások alkalmazását.

H. komponens – Digitalizációs reform a versenyképesség szolgálatában

- Nem tűnik ki egyértelműen a tervből, hogy a “Szélessávú infrastruktúra és Digitális Jólét Gerinchálózat fejlesztése” konkrétan milyen fejlesztéseket takar, mindenesetre az 5G hálózat kiépítésének közpénzes támogatásától természet- és egészségvédelmi okból, elővigyázatosságból tartózkodni kellene.

⁷ Lásd erről többek között: [Paks II nélkül a világ, Energiaklub, 2017](#)

⁸ <https://mtvsz.hu/uploads/files/energia-klimahulladekegetes.pdf>

- A digitalizációs reformnak is illeszkednie kellene a körforgásos gazdaságba olyan módon, hogy legyenek ösztönözve az informatikai eszközök újrahaznosítására irányuló beruházások és fejlesztések.
- “A precíziós és adatalapú mezőgazdálkodásra történő átállást szolgáló rendszerek fejlesztése és az autonóm járművek és innovatív közlekedés támogatása” - a precíziós intenzív, ipari mezőgazdaság, a precíziós monokultúrák támogatása helyett sokkal inkább mezőgazdasági diverzifikációra, különös tekintettel az ökológikus gazdálkodás elősegítésére lenne szükség - különösen a klímakitettség miatt is. A tervezett irány egyébként ellentétes az Európai Bizottság RRF útmutatójában a “zöld átállás” kapcsán tett javaslattal⁹ is.

I. komponens – Egészségügy

- Nincs egyelőre külön észrevételünk.

Budapest, 2021. január 31.

Készítette az MTVSZ részéről:

Botár Alexa energia és éghajlat csoportvezető

Dönsz-Kovács Teodóra szakpolitikai programfelelős

Éger Ákos ügyvezető elnök

Farkas István társelnök

Kovács Bence, közösségi energia programvezető

MTVSZ

Kontakt: info@mtvsz.hu

---

⁹ “Stimulate agro-ecological approaches to farming and scale up investments leading to increased “green value added” processing by primary producers that would make the agricultural sector more resilient throughout the supply chain.”, 25. o.